

ENGELLİ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN

Ecz. Muazzez Kocakaya

PSİKO-SOSYAL DURUMU ve TEPKİLERİ:

Aileler için özürlü bir bireye sahip olmak, yaşamlarının en zorlu deneyimidir. Özürlü bir çocuğa sahip olduğunda anne babalar ilk olarak hayal kırıklığı yaşarlar. Çocuklarına ne olduğunu bilemediklerinden dolayı büyük endişe içindedirler.

Kendilerini, eş ve yakınlarını ya da sağlık ekibini suçlarlar. Çocuklarına tam teşhis konunca bu duygu ve endişeler kaybolmaz. Çocukların durumunun ne olduğunu kabul etme, birkaç ay veya yıllan alabilir. Bir kısım aile ise çocuklarının durumunu kabul etmez.

Bu sürecin aşamaları ;reddetme, öfke, uzlaşma, depresyon ve kabullenmedir. Özürlü çocuğa sahip ailelerdeki kaygı durumunu inceleyen araştırmalarda bu karmaşık duyguların, çocuğun özrünün ağır veya hafif olmasına bağlı olmadığını, çocuğun durumunun kesin olarak tanımlanmasından sonra kabule doğru geliştiğini Yetişkin genç anneler, özürlü çocuklarının olmasından dolayı sosyal çevre oluşturamadıkları, bu durum ise kendilerini sosyal çevreden soyutlama kaygısı yaşatmaktadır.

Aynı durum, sağlıklı bir bireyken geçirilen bir trafik kazası veya hastalık sonucu özürlü kalmak,özürlü kalan kişi ailesi ve çevresin de panik oluşturur. Çevrede ki panik daha çok acıma duygusudur. Ailede ise şaşkınlık, kaygı, moral bozukluğu,kısmen isyan gibi karmaşık duygular oluşturur. Zaman içinde bu duygular değişir aile eğer çocuğunun bundan sonraki tüm yaşamını özürlü kalacağını tıbben öğrendik den sonra ya durumu kabul etmek yada ret etme davranışı gösterirler.

Dinsel inançlarına bağlı ailelerin çocuğunun özrü olduğunu öğrenince, bu durumun çoğunlukla şok etkisi yarattığını, bunu Takdir-İ İlahi ve çaresizlik duygusu yaşamaları takip etmektedir.

Özürlü çocuğa sahip olan ailelerin, özürlü çocuğundan dolayı sağlık sorunları oluşmaktadır. Kendi psikososyal yaşamları büyük ölçüde etkilenir. Zamanla asosyal olmaya başlar,anksiyete yaşayabilirler. Bu durumda da aile Sosyal Hizmet Uzmanı veya Psikologdan yardım almalıdır. Uzmanlar aile üyelerinin çocuğun engeli ile birlikte kabul etme sürecinde yardımcı olacaktır.

Özürlü çocuğa sahip olan ailelerin, özürlü çocuğu olmadan önce özürlü çocuğa acıyarak bakma bunu Takdir-i İlahi olarak görme ve ürkme takip etmektedir.

Çocukların özrünü kabul etmeyen aileler zaman zaman kendilerine zarar verecek, özürlü çocuğunun gelişimini olumsuz etkileyecek tepkileri söz konusudur. Ayrıca kendi psikososyal yaşamları büyük ölçüde etkilenir. Zamanla asosyal olmaya başlar, anksiyete yaşayabilirler. Bu durumda da aile Sosyal Hizmet Uzmanı veya Psikologdan yardım almalıdır. Uzmanlar aile

üyelerinin çocuğun engeli ile birlikte kabul etme sürecinde yardımcı olacaktır.

Anne babalar çocuklarının özür tanınması öğrenmelidir.

Özür tanısı doğrultusunda yeni tutum ve becerilerini öğrenmek, geliştirmek, uygulamak, nasıl yardım alacaklarını belirlemek, bu kaynaklara ulaşmak ve çocuklarına ilişkin kararlara ortak katılım gibi görevleri başarmalıdır. Ayrıca çocuklarla olumlu ilişkiler kurmak, diğer aile bireylerle ilişkiler düzenlemek, ailenin bozulan dengesini yeniden kurmalıdır.

Aile sistemi bir bütündür. Bu sistemde bir bireyin başına gelen diğer bireyleri de etkiler. Bir engel, ailedeki her bireyin hayatını değiştirir. Ailede özürlü bir çocuğun varlığı kardeşler üzerinde öncelikli olarak iki önemli etkiye neden olur. Birincisi, duygusal ; ikincisi ise ekonomik etkidir. Ailelerin ekonomik kaynaklarının önemli bir kısmını özürlü çocuğa aktardıklarını düşündüklerinde buna içerleyebilirler. Ayrıca kardeşler, ailelerinin zamanlarının çoğunu özürlü çocuklarına ayırması durumunda kendilerini ihmal edilmiş hissedebilirler. En önemlisi kendilerini değersiz,önemsiz,hatta sevilmeyen çocuk olarak algılayabilirler

Kardeşlerin daha fazla zaman ayrılması bir gereklilik olmasına rağmen, özürlü olmayan kardeşler, bu gerçekliği kabullenebilecek kadar olgun olmayabilirler.

Anne babalar, çocuklarının en az özürlü çocuğu sevdikleri kadar çok sevdiklerini iletme ve hissettirmek zorundadırlar. Diğer çocuklarına da mutlaka zaman ayırmaları ve onların gereksinimlerini de fark ettiklerini göstermelidirler.

Özürlü çocuğun kardeşleri, eğer doğru şekilde yönlendirilirse ve aile içinde en başından itibaren açık ve dürüst bir iletişim sağlanmalıdır. Bu durumda kardeşlerin nasıl yaşayacaklarını ve onlara nasıl yardım edebileceklerini öğrenebilirler.

Eğitim düzeyleri düşük olan ailelerin, çocuklarından beklentileri sınırlı ve çocuklarının özrü hakkında yeterli ve gerekli bilgilere sahip değillerdir.

Eğitim düzeyleri düşük olan ailelerin, çocuklarından beklentileri sınırlı ve çocuklarının özrü hakkında yeterli ve gerekli bilgilere sahip değillerdir.

Özürlü çocuğa sahip ailelerin, özürlü çocuğundan gelecekte beklentisi, kendi kendine yeterli olması, iyi eğitim alarak yeterli duruma gelmesidir. Fakat özürlü çocuklarının kendi kendine yeterli olamayacağına inan aileler çoğunluktadır.

Özürlü çocuğa sahip aileler yoğun olarak ben öldükten sonra çocuğum ne olacak, kendi kendine yeterli olabilecek mi

kaygısını yaşamaktalar.

Anneler, özürlü çocuğunu en iyi tanıyan, onunla daha uzun zaman dilimi içinde birlikte olan ve onun temel gereksinimlerini çoğunlukla karşılayandır. Çocuğunun eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri almasında en çok anneler ilgilenmektedir. Uzmanlardan aldığı bilgileri evde uygulayandır. Anne bu özverisini yalnız yapmamalı babada bu sürece katılımını sağlamalıdır. Özürlü çocuklarına karşı ilgisiz kalan babalar bu konuda kendini sorgulamalı ve eşine destek sağlamalıdır. Babalar özürlü çocukların etkinliklere katılmasına ve eğitimde başarılı olmasında çaba göstermelidir.

Yapılan araştırmalarda, babaların özürlü çocukları ile ilgilenmesi durumunda çocukların eğitim ve rehabilitasyonda daha başarılı oldukları görülmüştür.

Özürlü çocukların özrünü kabul eden aileler, etkili iletişimi gerçekleştiren ailelerdir. Çocuklarının özür tanısı ne olursa olsun çocuklarının eğitim ve rehabilitasyonunu önemseyen ailelerdir. Çocuklarının özürlü olmasından kaynaklanan aile içi sorunları aşan ve diğer sağlıklı kardeşler ile olumlu iletişim kuran ailelerdir.

Özürlü çocukların, bağımsız yaşam sürdürebilmelerini sağlayabilmek için yaşam becerilerine; bağımsız seyahat edebilme, alışveriş yapabilme becerileri de eklenerek kapsamlı araştırmalar planlanmalıdır. Tüm bu beceriler, davranış basamaklarına dönüştürülerek özürlü çocukların eğitim programına alınması önerilebilir.

Özürlü olmanın bir hastalık olmadığı, asıl amacın özürlü çocuğun olabildiğince bağımsız olması, kendi kendine yeterli duruma gelmesi, ailelerin tüm beklentilerinin bu mantıkla karşılanmasına önem verilmeli ve bu amaca uygun olarak aile psikolojik ve sosyolojik olarak hazırlanmalıdır.

Şunu unutmayalım ki özürlü bir çocuğa sahip olmak her şeyin sonu değildir. Ülkemizde ve dünyada hayatlarını normal bir şekilde sürdüren ve iş gücü sahibi olmuş pek çok özürlü kişi vardır.

Çocuğunuzun durumunu ne kadar erken kabul ederseniz, sizin ve çocuğunuzun durumu daha iyi olacaktır. Bu tutum, sizi daha mutlu kılacak, çocuğunuzun özelliklerine ve yapabileceklerine göre eğitim verilmesini sağlayarak, gelişimine katkıda bulunacaktır. Özürlü çocuğun erken teşhisi, rehabilitasyonu, çocuğunuzun daha hızlı gelişmesini sağlayacaktır.

ÖZÜRLÜ ÇOCUĞA SAHİP AİLELERE İLETİŞİM KONUSUNDA ÖNERİLER

1- Çocuğunuzun durumunu ne kadar erken kabul ederseniz sizin ve çocuğunuzun durumu daha iyi olacaktır demektir. Bu tutum sizi daha mutlu kılacak, çocuğunuzun özelliklerine ve

yapabileceklerine göre eğitim verilmesini sağlayarak gelişimine katkıda bulunacaktır. Engelli çocuğun erken teşhisi, erken rehabilitasyonu çocuğunuzun daha hızlı gelişmesini sağlayacaktır.

2-Çocuğunuzun engeliyle ilgili tanıyı öğrenin ve bu konuda bilginizi artırın. Bu alanda hizmet veren özgül mesleki terimleri öğrenin. Doğru bilgiyi aramak dan çekinmeyin, bilgi almak ve soru sormak düşüncelerinizi, duygularınızı paylaşmanızı kolaylaştırır.

3-Duygularınızı aile üyeleri ile paylaşın. Duygularınızı göstermekten kaçınmayın.

4-Acı ve öfke gibi doğal duygularla nasıl baş edileceğini öğrenin.

5-Olumlu bakış açısını hiç kaybetmeyin.

6-Çocuğunuzun etkili eğitim programlarında bulunun, onun gelişimini izleyin.

7-Acıma duygusundan kaçmayın, bunun çocuğunuzun gelişimini desteklemesini olumsuz etkileyeceğini unutmayın.

8-Yalnız olmadığınızı unutmayın sizin durumda olan bir çok aile var. Zorluklarla baş edebilmede size yardımcı olabilecek en önemli kaynak sizsiniz.

9- Her bireyin kendine has özellikleri ile değerli olduğuna inanın, iletişim sürecinde koşulsuz olumlu bakış açısı geliştirin.

10-Duygu ve davranışlarınızda tutarlı olun, aile içi iletişimde bu davranışınız çok önemli olduğunu unutmayın.

11-Empatik tutum ve davranış geliştirin. (Kendini karşısındaki kişinin yerine koyup nesnellliğini yitirmeden onun sorunlarına onun gibi bakabilmesi, onun hissettiklerini yaşayabilmesi)

12-kendinize zaman ayırın. Her zaman kendiniz için sizi rahatlatıp dinlendirecek bir ara zamanınızın olması size ve çocuğunuza daha fazla yardımcı olacaktır.

13-Kendinize dikkat edin. Fiziksel ve psikolojik sağlığınıza korumaya dikkat edin.

14- Diğer çocuklarınıza da mutlaka zaman ayırın.

15-Aile içinde etkili iletişim ve aktif dinleme yöntemlerini uygulayın ve bu yöntemleri mutlaka öğrenin.

KAYNAKÇA

1. "Genel İletişim"(2003).Ankara Pegem A.Yayıncılık 260 (11):8 S.8

2. Özkalp,Enver a.g.e 1987

3. Dönmezer,İbrahim. "Ailede iletişim ve etkileşim".İstanbul:Sistem Yayıncılık,1999.

4. Şahin,Hatice a.g.e 48

5. "Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerine İhtiyaç Duyan Bireyler ve Aileleri"(2005).Ankara:Zihinsel ve Bedensel Engelli Çocukları ve Aileleri Araştırma Eğitim Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği yayını No:001. 226(5) S.7

6. KEMAL GÖKÇAN

ZİHİNSEL ENGELLİLERDE CİNSEL SAĞLIK VE YAŞAM

Zihinsel engelliler de toplum içinde, toplumun bir bireyi olarak yaşamlarını sürdürmek için özel bakıma ve desteğe gereksinim duyan bir kesimdir. Bu insanların çoğu kere yetişkinlerin sahip oldukları zekaya ulaşamadıkları bir gerçektir, ancak onlarda yemek yemek, su içmek, uyumak ve özellikle sevmek, sevilme paylaşmak onlar içinde bir ihtiyaçtır. Çünkü, mideleri, kalpleri, dolaşım ve böbrek sistemleri, yumurtalıkları, testisleri vardır; mental güçlükleri dışında tüm organları diğer insanlar gibi çalışmaktadır. Vücut gelişimleri tamdır. Nasıl acıkıyor ve sonuçta besleniyorlarsa ya da acıktıklarını ifade edemeseler de yaşamak için beslenmeye ihtiyaçları varsa, normal düzeninde çalışan hormonları nedeniyle cinsel aktivite ve ifade edemeseler de istekleri de vardır.

Üstelik, kendilerini çoğu kere yeterince ifade edemeyen zihinsel engellilerin her yönden olduğu gibi, cinsel istismara uğramaları tüm dünyada sık rastlanılan istenmeyen durumlardandır.

Bu durumda ne yapılabilir ?

Öncelikle onların varlığını ama bütünüyle insan olarak, varlıklarını kabul etmeliyiz. Bu kabulün içinde mental ve genel sağlık sorunları, korunma, eğitim, gelişim ve entegrasyon ile ilgili problemlerin yanında cinsel sorunlarında var olduğunu bilmemiz gereklidir.

Dünya toplumları ve sosyal yapıları değişmekte, zihinsel engellilerin de düzenli ve doyurucu bir cinsel yaşamın olmasına sıcak bakmaya başlamaktadır. Bu zihinsel engellilerin yaşam konforlarını, eğitilebilirliğini ve topluma entegrasyonlarını artıracakları gibi, toplumun onları yok saymasını, sorunlarına gözlerini kapamasını ve de en önemlisi cinsel istismarları ve hatta zihinsel engellilerde daha sık görülen sapkın seksüel davranışları önleyecektir.

Araştırmalar, erkek zihinsel engellilerin kızlara nazaran (erişkin yada adölesan) cinselliğe ilgilerinin daha fazla olduğunu, bu ilginin her iki cinsten de IQ arttıkça arttığını bildirmektedir. Mental yetersizliği olanlarda, yaşam kalitesi, yanlış yönlendirme, cinsel istismar, iş sahibi olamama, ifade edemedikleri ve bu nedenle yardım alamadıkları cinsel dürtü ve sorunları nedeniyle seksüel sapkınlıkların daha sık görüldüğü yine araştırma sonuçları ile belirlenmiştir.

İlginç bulgulardan biri de, öğretmenlerin, anne ve babaların, eğitimcilerin engellilerin cinselliğine negatif tavır takınmaları, yani ya yok saymaları ya da problem olarak algılamamalarının, engellilerde cinsel bilgi yetersizliği ve kötü sonuçlara yol açmasıdır.

ABD’ de Michigan Üniversitesi, Jinekoloji bölümünde başlatılan bir program ve sonuçları ilginçtir;

Bu klinikte zihinsel engelliler için üreme sağlığı programı

başlatılmış ve bir ekip çalışması ile halen genişletilerek sürdürülmektedir. Müracaat nedenleri sıklık sırasına göre şunlardır.

Zihinsel engellilerin bakıcı, anne-baba, eğitimci, veya öğretmenlerinin, bireyin seksüel davranış bozukluğu içinde olduğuna hükmetmeleri.

Cinsel istismar.

Kısırlaştırma.

Cinsel ve sosyal eğitim isteği.

Evlilik sorunları.

Gebelik bakımı ve doğum yardımı.

Gebelik sonlandırılması.

Ailevi sorunlar.

Jinekolojik yardım-takip, psikoseksüel eğitim, psikiyatrik değerlendirme-takip, grup ve/veya bireysel psikoseksüel danışmanlıkların başvuranların çoğunun hem cinsel hem de sosyal olarak gelişim gösterdiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Bu sonuçlar da göstermektedir ki zihinsel engelliler, istesekte istemesekte cinsel olarak aktiftir ve takip ve eğitimle hem mental, hem de sosyal olarak gelişim göstermekte ve topluma entegrasyonları mümkün olabilmektedirler.

Öyleyse ne yapmalı? Sorusunun cevabı onları bütün olarak kabul etmeli, cinselliklerini doğaya aykırı olarak yok saymamalı ve yardım etmeliyiz.

“Su olsam, ateş olsam, göklerdeki güneş olsam,

Konuşsam taş olsam, yine de oynar mısın benimle....

Susulsam, kusur olsam, ağızdaki küfür olsam,

Doğuştan esir olsam, yine de oynar mısın benimle...”

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR VE OYUN

Zihinsel Engel: Doğum öncesinde, doğum anında ve sonrasında çeşitli nedenlere bağlı olarak merkezi sinir sisteminde, daha doğrusu beyinde meydana gelen tahribatlar sonucu, beyin fonksiyonlarındaki yetersizlik veya bozukluk durumudur.

Zihinsel Engelli çocukların beyin fonksiyonlarındaki yetersizlikten dolayı bilişsel, bedensel ve sosyal alanlarda bazı sıkıntılar yaşamaktadırlar. Oyun ile bu çocuklarımızın; kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlayabiliriz. Oynanan oyunlar ve kullanılacak oyuncaklar çocuğun seviyesine uygun olarak seçilmelidir. Karmaşık ve çocuğun anlamayacağı oyunlar ve oyuncaklar seçilmemelidir.

Özel Eğitime yeni başlayan ve tüm ürkekliği ile sizi reddeden bir çocuğun, ilgisini çeken bir oyun-oyuncak ile çocukla aramızda kurulmuş olan buzdan duvarları eritebilirsiniz.

Zihinsel Engelli çocukların eğitiminde oyunun çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Kavramlar (renk, sayı vb.), özbakım becerileri (el-yüz yıkama, soyunma-giyinme vb.), dil ve konuşma becerileri (obje sürekliliği, taklit etme, sıra alma, dinleme,vb.) kazandırılırken oyun ve oyuncaklar en iyi yardımcılarımızdır ve işimizi oldukça kolaylaştırırlar. Oyun ile zihinsel engelli çocuklar paylaşmayı, iletişim kurmayı, sosyalleşmeyi, kurallara uymayı öğrenirler.

Ek olarak rehabilitasyon merkezlerinden bahsetmek istiyorum, bu merkezler engelli çocuklarımızın gelişimi için birinci derece önemli olan merkezlerdir. Şimdiye kadar bahsettiğimiz tüm gelişimleri bu merkezlerle sağlamak mümkün. Bu gibi merkezlerde çocuklarımıza katılmaya çalışılan gelişimleri evde de devam ettirdiğimizde çocuklarımızın da zamanla toplumda kabullenmesinin çok daha çabuk olduğunu görebiliriz.

OYUNUN ENGELLİ ÇOCUKLARA KAZANDIRDIKLARI

- Dikkatinin ve farkındalığının artmasını sağlar.
- El – Göz koordinasyonunun gelişimine katkıda bulunur.
- Birikmiş enerjisini kabul gören bir şekilde atmasını sağlar.
- Kavramları daha kolay öğrenmesini sağlar.
- Özbakım becerilerini daha kolay öğrenir.
- Çocuğun kendine olan güven duygusu gelişir.
- Problem çözmeyi daha kolay öğrenir.
- İlgi ve yetenekleri daha objektif değerlendirilir.
- Oyun hamuru, kil gibi malzemeler kullanılarak yapılan oyunlar çocukların el kaslarını gelişmesine yardımcı olur.
- Kurallara uymayı öğrenir.
- Oyun ve oyuncaklar sayesinde sorumluluk almayı öğrenir.
- Dil gelişimine katkıda bulunur.
- Daha kolay iletişim kurar, paylaşmayı öğrenir.
- Çocuğun daha az problem davranışlar sergilemesini sağlar.
- Öğrendiklerini pekiştirir.
- Çocuklar oyun yolu ile yansıtamadığı duyguları yansıtarak içsel durumları hakkında bilgi verirler.
- Eğitime yeni başlayan engelli çocuğun kaygılan oyun ile ortadan kaldırılabılır.

KAYNAKÇA :

- 1- AYDIN, Aydan. *Otizimde İlk Adım. Birinci Basım. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2003.*
- 2- Dönmez, Necate BAYKOÇ ve diğerleri, *okul öncesi dönemde DİL GELİŞİMİ ETKİNLİKLERİ. 3. Baskı. İstanbul:ya-pa yayın,2000.*
- 3- Güney, NESLİHAN, (2002). *OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMUNA DEVAM EDEN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN BİLİŞSEL ÜSLUPLARI İLE OYUN DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı. Ankara*
- 4- Oymak, VEYSEL. *Zeka Özürlü Çocukların Yetiştirilmesi. ikinci baskı. Ankara: SABEV Yayınları, 1998.*
- 5- Özenmiş, PINAR. (2000). *ZİHİNSEL ENGELLİ OLAN VE OLMAYAN ÇOCUKLARIN NESNE İLE OYUN DAVRANIŞLARININ KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Ankara.*

Zihinsel engellilerden bahsettik, hiç kimsenin yabancı olmadığı insanlardan, içimizden; bizden biz gibi insanlardan bahsettik.

Bizim bir türlü bizim gibi olmalarını kabullenemediğimiz insanların, bizden üstün olan yanlarının olduğunu da görebilmemiz gerekir. Bu insanlar sevmeyi bizden daha iyi biliyorlar, politik aşklardan uzak saf ve berrak seviyorlar.

Savaştan, şiddetten uzak, karmaşaya bulaşmamış, öykünmeyen ve kendileri gibi yaşayan bireyler olduklarını kabul etmeliyiz.

Bizim kadar sağlıklılar ve yaşam kaliteleri bizimki kadar uzun yani anlayacağınız hasta değiller.

Halbuki toplum olarak onları hastaymışlar gibi görüyor, onlara acıyarak bakıyor, onlardan korkuyor ve tiksiniyoruz....

Sanki bizden farklı olan her şey bizim düşmanımız gibi geliyor bize, bize zarar verecekmiş gibi hissediyoruz.... Biraz fiziki ve biraz da mental farkları var diye dışlıyoruz onları. Oysa ki onlar ne kadar masum ve ne kadar zararsızlar.....

Bir engellinin gözlerinin içine baktığımız mı hiç daha önce... Ne kadar saf ve temiz olduklarını fark ettiniz mi... Bakmadıysanız hiç, mutlaka bakın ve ordaki temiz dünyayı keşfedin.....

Bakıma muhtaç olan engellilerimize lütfen daha duyarlı, daha anlayışlı olalım. Onları da biz gibi sevelim. Dışlamayalım. Onlar için eğitim alanları kuralım, oyunlarına dahil edelim.

O zaman onlar için ve bizim için yaşam daha güzel ve yaşamın daha yaşamlı olduğunu göreceksiniz.....

SEVGİYLE.....